

COME2ART: Introducing a collaborative scheme between artists & community members fostering life skills development and resilience through creative placemaking

Contract number: 2020-1-EL01-KA227-ADU-094692

Erasmus + project, Partnerships for Creativity

*“Een curriculum voor levensvaardigheden via kunst
in het kader van creatiefplaats maken”*

Module 7

Het bevorderen van burgerbetrokkenheid door middel van op kunst gebaseerde initiatieven voor revitalisering van de gemeenschap

Invoering

Voordat de geëngageerde kunstenaars een actieve en leidende rol op zich nemen als facilitators van creatieve veerkracht op lokaal niveau, zullen ze eerst getraind en vertrouwd raken met het begrip gemeenschapsbetrokkenheid, het belang ervan en hoe dit kan worden bereikt door middel van kunst en creatieve placemaking. Wanneer u zich concentreert op sociale uitdagingen, vervoersmogelijkheden, veiligheidskwesties, volksgezondheids crises of andere kwesties die van invloed zijn op de manier waarop een plaats het leven van een bewoner beïnvloedt, moeten kunst een van de instrumenten zijn die u overweegt te gebruiken. Het idee dat kunstenaars, ontwerpers of kunstorganisaties een rol spelen bij het vormgeven van een gemeenschap, staat centraal in deze module.

Deze module is bedoeld om kunstenaars en cultuurwerkers een inleidende referentie te bieden over het gebruik van kunst in de sociale sfeer en, meer specifiek, om de rol te beschrijven die op kunst gebaseerde initiatieven kunnen spelen bij het bevorderen van maatschappelijke betrokkenheid en het empoweren van gemeenschappen om uitdagingen het hoofd te bieden en om te gaan met moeilijke uitdagingen. problemen. Deze module bestaat uit twee eenheden

Unit 7.1: Definitie van termen

Het eerste blok probeert een inleidende definitie te geven van de belangrijkste termen waar de module dieper op ingaat.

Deze eenheid omvat:

- Betrokkenheid van de gemeenschap
- Gemeenschap
- Kunst
- Het belang van betrokkenheid van de gemeenschap

Unit 7.2: Betrokkenheid bij de gemeenschap via kunst

Deze eenheid biedt kunstenaars en cultuurwerkers een kort inzicht in de kenmerken die op kunst gebaseerde projecten moeten overwegen om de betrokkenheid van de gemeenschap te bevorderen en hoe dit kan worden gedaan.

Deze eenheid omvat:

- Kenmerken van maatschappelijk geëngageerde kunst
- Hoe kunstenaars gemeenschappen kunnen versterken met behulp van op kunst gebaseerde initiatieven

De leerdoelen van deze module zijn:

- Kennismaking met termen
- Begrijpen van het belang van betrokkenheid van de gemeenschap
- Op kunst gebaseerde initiatieven begrijpen en toepassen om gemeenschappen sterker te maken

Onderzoek

Het niveau van verwezenlijking van de leerdoelen wordt beoordeeld aan de hand van:

- Vragenlijst
- Groepsgesprek
- 1 op 1 interview met kunstenaar-docent
- Evaluatie van creatieve resultaten die voortvloeien uit het leerproces

Unit 7.1: Definitie van termen

Invoering

Ten eerste moet verduidelijkt worden dat het versterken van de gemeenschap, het bevorderen van actief burgerschap dat leidt tot sociale cohesie en het opbouwen van menselijk en sociaal kapitaal het uiteindelijke doel is van de zogenaamde op kunst gebaseerde initiatieven. De rol van kunst en creatieve placemaking moet worden opgevat als het instrument dat kan worden gebruikt voor het bereiken van de bovengenoemde empowerment van de gemeenschap.

7.1.1 Betrokkenheid bij de gemeenschap

Volgens de niet-gouvernementele organisatie Americans for the Arts wordt gemeenschapsbetrokkenheid gedefinieerd als de actieve inzet van individuen om deel te nemen en bij te dragen aan de verbetering van iemands buurt, gemeenschap, dorp of stad, en is het van vitaal belang voor gezonde gemeenschappen en een gezonde democratie.¹ In de eenvoudigste bewoordingen betrokkenheid van de gemeenschap is **de proces van het actief betrekken en samenwerken met individuen, groepen, instellingen en andere belanghebbenden bij verschillende activiteiten, beslissingen en initiatieven die van invloed zijn op de levens, het welzijn en de omgeving waarin zij leven. Het is een participatieve benadering die sterke relaties probeert op te bouwen, samenwerking bevorderen en mensen in staat stellen hun verantwoordelijkheid te nemen voor kwesties die hen aangaan en duurzame resultaten op de lange termijn te bereiken.**

7.1.2 Gemeenschap

Het woord 'gemeenschap' is een brede term die wordt gebruikt om groepen mensen te definiëren, of het nu belanghebbenden, belangengroepen of burgergroepen zijn. Een gemeenschap kan een geografische locatie zijn (community of place), een gemeenschap met een soortgelijk belang (community of practice), of een gemeenschap van verbondenheid of identiteit, zoals de industrie of een sportclub.²

'Gemeenschapsbetrokkenheid' is daarom een strategisch proces met het specifieke doel om met geïdentificeerde groepen mensen te werken, of ze nu met

¹ https://www.americansforthearts.org/sites/default/files/2008_NAPR_full_report.PDF.p.5

² <https://www.deeca.vic.gov.au/communities-and-regions/community-charter>

elkaar verbonden zijn door geografische locatie, speciale interesse of verbondenheid, om problemen die hun welzijn beïnvloeden te identificeren en aan te pakken.³

7.1.3 Art

De term 'kunst' wordt gebruikt om het brede scala aan artistieke disciplines en uitingen weer te geven, waaronder dans, muziek, theater, visuele en mediakunst, literaire kunst, traditionele en volkskunst, evenals onze culturele hulpbronnen en infrastructures, inclusief individuele kunstenaars, culturele instellingen, lokale organisaties die kunst mogelijk maken, kunstpresentatoren en -aanbieders⁴.

Kunst kan een unieke rol spelen bij het bevorderen van de betrokkenheid van burgers, door nieuwe manieren naar voren te brengen om naar een steeds complexer wordende wereld te kijken, en door de creatieve ruimte te bieden waarin moeilijke kwesties kunnen worden aangepakt en oplossingen vorm kunnen krijgen.

7.1.4 Waarom is betrokkenheid van de gemeenschap belangrijk?

Gezien de complexiteit van de problemen in een bepaalde gemeenschap – waar traditionele benaderingen ineffectief zijn geweest als ze in het uiterste geval niet inclusief waren – maakt gemeenschapsbetrokkenheid een beter begrip van de behoeften en ambities van gemeenschappen mogelijk. Constructieve relaties tussen gemeenschappen en de overheidsinstellingen maken gemeenschapsbetrokkenheid niet alleen wenselijk, maar ook noodzakelijk en levensvatbaar, aangezien dit waarschijnlijk zal leiden tot rechtvaardiger, duurzamere publieke beslissingen en de leefbaarheid van lokale gemeenschappen zal verbeteren.

Zoals gesteld is "betrokkenheid bij de gemeenschap is belangrijk omdat er actie nodig is om belanghebbenden te beïnvloeden met overheids-, politieke of financiële macht om publieke projecten en beleidsmaatregelen te implementeren die in de eerste plaats individuele gemeenschappen ten goede komen en sociale verandering stimuleren".⁵

³ <https://aese.psu.edu/research/centers/cecd/engagement-toolbox/engagement/what-is-community-engagement>

⁴ https://www.americansforthearts.org/sites/default/files/2008_NAPR_full_report.PD.p.5

⁵ <https://granicus.com/blog/why-is-community-engagement-important/>

Volgens Allan Bassler⁶ een proces waarbij burgers betrokken zijn:

- Vergroot de kans dat projecten of oplossingen breed geaccepteerd worden. Burgers die aan deze processen deelnemen, tonen een grote betrokkenheid om de projecten te helpen realiseren.
- Creëer effectievere oplossingen. Door gebruik te maken van lokale kennis uit een diverse groep ontstaan oplossingen die praktisch en effectief zijn.
- Verbeter de kennis en vaardigheden van burgers bij het oplossen van problemen. Deelnemers leren diepgaand over de problematiek. Door hun grotere kennis kunnen ze meerdere kanten van het probleem zien. Burgers kunnen communicatie- en besluitvormingsvaardigheden oefenen.
- Mensen met verschillende achtergronden empoweren en integreren. Groepen die zich genegeerd voelen, kunnen meer controle krijgen over hun leven en hun gemeenschap. Wanneer mensen uit verschillende delen van de gemeenschap samenwerken, ontdekken ze vaak dat ze veel gemeen hebben. Door verschillende stemmen te betrekken, worden doorgaans gemarginaliseerde of over het hoofd geziene stemmen binnen hun gemeenschap actief in staat gesteld deel te nemen aan de besluitvorming die hun dagelijks leven beïnvloedt.
- Creëer lokale netwerken van gemeenschapsleden. Hoe meer mensen weten wat er aan de hand is en bereid zijn om aan een doel te werken, hoe groter de kans dat een gemeenschap succesvol zal zijn in het bereiken van haar doelen.
- Creëer verschillende mogelijkheden om zorgen te bespreken. Door regelmatige, voortdurende discussies kunnen mensen hun zorgen uiten voordat de problemen te groot of uit de hand lopen.
- Vergroot het vertrouwen in gemeenschapsorganisaties en bestuur. Samenwerken verbetert de communicatie en het begrip. Weten wat de overheid, burgers en leiders van de gemeenschap, en organisaties wel en niet kunnen doen, kan toekomstige conflicten verminderen.

⁶ Bassler, A. et al., "[Effectieve burgerbetrokkenheid ontwikkelen: een handleiding voor gemeenschapsleiders](#)." Centrum voor landelijk Pennsylvania, 2008. blz. 6

Unit 7.2: Betrokkenheid bij de gemeenschap door middel van kunst

Invoering

Het bevorderen van burgerbetrokkenheid door middel van op kunst gebaseerde gemeenschapsrevitaliseringsinitiatieven is een krachtige aanpak om gemeenschapsontwikkeling te bevorderen, actieve participatie aan te moedigen en de sociale cohesie te versterken. Door gebruik te maken van kunst, cultuur en creativiteit kunnen dergelijke initiatieven verschillende uitdagingen aanpakken waarmee gemeenschappen worden geconfronteerd en bijdragen aan hun algehele welzijn. Kunstenaars en kunstorganisaties bevorderen burgerparticipatie via de kunsten door mensen samen te brengen om complexe kwesties te begrijpen en aan te pakken, en door het publiek op betekenisvollere manieren te betrekken via de creatieve ervaring⁷.

Wat de onderlinge verbinding tussen op kunst gebaseerde initiatieven en de empowerment van de gemeenschap beter kan beschrijven, is de term 'sociaal geëngageerde kunst' (SEA). De term vindt zijn oorsprong in de late jaren zestig en verzamelt kennis uit andere disciplines, zoals etnografie, geschiedenis, antropologie, sociologie, pedagogiek en onderwijs.⁸ Kunstenaars die met gemeenschappen willen werken, kunnen profiteren van de kennis die door andere disciplines is verzameld, een aantal van hun hulpmiddelen leren en deze via kunst inzetten in betekenisvolle initiatieven en projecten die kunnen omgaan met de uitdagingen waarmee een gemeenschap wordt geconfronteerd.

Gemeenschap is een woord dat vaak wordt geassocieerd met SEA. Niet alleen is elk SEA-project voor zijn bestaan afhankelijk van een gemeenschap, maar dergelijke projecten zijn mechanismen voor gemeenschapsopbouw.

7.2.1 Kenmerken van maatschappelijk geëngageerde kunst

Volgens Pablo Helguera⁹ heeft maatschappelijk geëngageerde kunst de volgende kenmerken:

- **Sociaal verkeer als een factor van zijn bestaan:** Wat sociaal geëngageerde kunst onderscheidt van andere kunstvormen, zoals een schilderij dat in een museum tentoongesteld zal worden, is de sociale

⁷ https://www.americansforthearts.org/sites/default/files/2008_NAPR_full_report.PDF. 5

⁸ Helguera Pablo, Sociaal geëngageerde kunst: een handboek voor materialen en technieken, 2008 p.14

⁹ Helguera Pablo, Sociaal geëngageerde kunst: een handboek voor materialen en technieken, 2008

interactie die zichzelf tot kunst uitroept. Hoewel er geen volledige overeenstemming bestaat over wat een betekenisvolle interactie of sociaal engagement inhoudt, is wat sociaal geëngageerde kunst kenmerkt de afhankelijkheid van sociale interactie, die kan leiden tot een bredere sociale interactie.

motivatie die gemeenschapsbetrokkenheid kan genereren. De sleutel tot een succesvol project ligt in het begrijpen van de sociale context waarin het zal plaatsvinden en hoe erover zal worden onderhandeld met de deelnemers of het publiek in kwestie. Wanneer een kunstenaar een van deze contexten betreedt, wordt hij of zij plotseling geconfronteerd met een complexe en onbekende sociale dynamiek, uitgedrukt in termen en culturele codes die verschillen van degene waaraan hij of zij gewend is. Anders kan dit leiden tot een slechte ervaring voor zowel kunstenaars als deelnemers.

- **Sociaal kapitaal opbouwen:** Op kunst gebaseerde projecten omvatten vaak samenwerking en teamwerk. Door leden van de gemeenschap samen te brengen om aan een gedeelde creatieve onderneming te werken, worden relaties versterkt en worden sociale banden gevormd. Dit toegenomen sociale kapitaal maakt een grotere samenwerking en onderlinge steun tussen bewoners mogelijk.
- **Lokale problemen aanpakken:** Initiatieven voor gemeenschapsrevitalisering zijn vaak gericht op het aanpakken van specifieke lokale problemen, zoals verwoeste gebieden, misdaad of economische verschillen. Door kunstenaars en leden van de gemeenschap bij het proces te betrekken, kunnen deze initiatieven innovatieve oplossingen en benaderingen genereren om deze problemen effectief aan te pakken.
- **Onderwijs en ontwikkeling van vaardigheden:** Kunstprogramma's kunnen dienen als platforms voor leren en de ontwikkeling van vaardigheden. Workshops, lessen en mentorschapsmogelijkheden kunnen leden van de gemeenschap uitrusten met nieuwe vaardigheden en hun zelfvertrouwen vergroten, waardoor een actievere en betrokken burgerij ontstaat.
- **Viering van culturele identiteit:** Het omarmen en vieren van lokaal cultureel erfgoed door middel van op kunst gebaseerde initiatieven wekt trots en een gevoel van identiteit bij de bewoners. Het behoud van culturele

- tradities en geschiedenis versterkt het weefsel van de gemeenschap en stimuleert actieve betrokkenheid bij lokale aangelegenheden.
- **Verbetering van openbare ruimtes:** Het transformeren van openbare ruimtes door middel van kunst kan verwaarloosde gebieden nieuw leven inblazen, waardoor ze uitnodigender en inspirerender worden. Dit moedigt op zijn beurt leden van de gemeenschap aan om deze ruimtes te gebruiken en te onderhouden, waardoor een gevoel van eigenaarschap en verantwoordelijkheid wordt bevorderd.
 - **Duurzaamheid op lange termijn:** Door de gemeenschap te betrekken bij de planning en uitvoering van deze initiatieven, is er een grotere kans op het bereiken van duurzaamheid op de lange termijn. Bewoners zijn eerder geneigd om zorg te dragen voor de veranderingen die de projecten teweegbrengen als ze zich eigenaar en verbonden voelen met de projecten.
 - **Focussen op proces- en locatiespecificiteit:** In het geval van SEA is het proces zelf – de vervaardiging van het werk – sociaal. Wij niet echt

zorg voor de uitkomst; het is belangrijk om ons bewust te zijn van waarom we handelen en om te leren hoe we op een effectieve manier kunnen handelen. De materialiteit van het kunstwerk is optioneel en meestal zelfs vluchtig. Kunstenaars moeten de complexiteit begrijpen van de gemeenschap waarmee ze moeten werken, hoe ze mensen bij elkaar kunnen brengen om die sociale banden te creëren die een impact en verandering op de lange termijn op de gemeenschap kunnen beloven. Het doel van SEA-projecten is om een platform of een netwerk te worden voor de deelname van anderen, zodat de effecten van het project de kortstondige presentatie ervan kunnen overleven.

- **Inclusiviteit en participatie:** Op kunst gebaseerde initiatieven kunnen zo worden ontworpen dat de deelname van diverse leden van de gemeenschap wordt aangemoedigd, inclusief mensen van alle leeftijden, achtergronden en capaciteiten. Deze inclusiviteit bevordert een gevoel van eigenaarschap en verbondenheid onder de leden van de gemeenschap, waardoor de kans groter is dat ze bij het project betrokken zijn. Eén factor van SEA waarmee rekening moet worden gehouden, is de uitbreiding ervan naar deelnemers van buiten de reguliere kunstkringen en de kunstwereld. Het is een participatief proces waarbij diverse groepen mensen worden gevraagd om fysiek of via sociale netwerken en andere online platforms deel te nemen. Na die eerste interactie gaan ruimtes een

proces van zelfidentificatie, eigendom en evolutie in, gebaseerd op groepsbelangen en ideeën.

Wat voor de kunstenaars belangrijk is als het gaat om het werken met diverse groepen in SEA-projecten, is het bewustzijn van hoe interpersoonlijke scenario's ontstaan en hoe over sommige ervan kan worden onderhandeld door een beter begrip te ontwikkelen van de behoeften en belangen van de betrokken partijen.

- **Dialogo en begrip bevorderen:** Kunst kan dienen als medium voor open discussies over diverse, ook gevoelige onderwerpen. Leden van de gemeenschap kunnen een dialoog aangaan via kunsttentoonstellingen, optredens of vertelevenementen, waardoor empathie, begrip en samenwerking worden bevorderd.

Concluderend kunnen op kunst gebaseerde gemeenschapsrevitaliseringsinitiatieven het potentieel hebben om blijvende positieve effecten te creëren door maatschappelijke betrokkenheid te bevorderen, een gemeenschapsgevoel te bevorderen en lokale uitdagingen op innovatieve manieren aan te pakken. Deze initiatieven stellen individuen in staat een actieve rol te spelen bij het vormgeven van de toekomst van hun buurten en steden.

7.2.2 Hoe kunstenaars gemeenschappen kunnen versterken met behulp van op kunst gebaseerde initiatieven

Kunst en cultuur zijn belangrijke troeven bij gemeenschapsplanning en -ontwikkeling. Het werken met kunstenaars kan de betrokkenheid van belanghebbenden bij de planning op een aantal manieren helpen verbeteren en bijdragen aan plannen en ontwikkelingen die de mensen die in een gemeenschap leven vertegenwoordigen en dienen.

Volgens de National Endowment for Arts¹⁰ kunnen kunstenaars de zogenaamde community engagement bereiken vanwege de volgende redenen:

Kunstenaars brengen mensen bij het gesprek: Bij gemeenschapsbetrokkenheid en -ontwikkeling bestaat er een goed begrepen behoefte en wens om inbreng te krijgen van de mensen die in de gemeenschap zelf wonen en werken. Gemeenschapsplannen hebben een grotere kans om nuttig, rechtvaardig en gezond te zijn als de mensen die daadwerkelijk in de

¹⁰Laura Zabel, Hoe creatieve placemaking te doen, National Endowment for the Arts, 2017, p.13

gemeenschap leven, vertegenwoordigd zijn in het planningsproces. Kunstenaars kunnen organisatoren en planners helpen bij het transformeren van inputsessies voor de gemeenschap van weinig bezochte bijeenkomsten in levendige, boeiende vieringen die uitnodigen tot een meer diverse deelname en inbreng.

Kunstenaars kunnen verder kijken dan: Kunstenaars kunnen mensen helpen een mogelijke toekomst voor een plek te visualiseren, door gemeenschapsplanningsprocessen te ontwerpen om hun hoop en dromen te vertalen in beleid en actie. Door samen te werken met leiders op het gebied van gemeenschapsontwikkeling en historisch behoud hebben lokale kunstenaars zichzelf kunnen profileren als belangrijke partners en bondgenoten, waarbij ze hun creatieve vaardigheden gebruiken om hun burens te betrekken bij het bedenken van mogelijke toekomst voor het gebouw en de gemeenschap.

Artiesten benadrukken en ondersteunen bestaande assets: Soms werden grote ontwikkelingsprojecten uitgevoerd zonder rekening te houden met de mogelijke verdringing van mensen uit de omgeving. Steden en planners erkennen voor het grootste deel dat dit een onrechtvaardige aanpak is geweest en zoeken nu naar manieren om planning uit te voeren die ontwikkeling stimuleert zonder verplaatsing. Kunstenaars kunnen planners helpen projecten te ontwikkelen die de unieke en belangrijke sterke punten van een gemeenschap die al bestaat, ondersteunen en vieren.

Kunstenaars kunnen prototypen en experimenteren: Naast het helpen van mensen om te zien dat dingen anders of beter kunnen in hun gemeenschap, zijn kunstenaars ook goed in het 'aan de slag gaan': het uitproberen van kleine experimenten die helpen nieuwe ideeën te testen. Vaak zijn gemeenschapsorganisatoren en andere belanghebbenden begrijpelijkerwijs gefocust op het proberen te stoppen.

Als er slechte dingen in een buurt gebeuren, kan dit leiden tot een sfeer van wantrouwen tussen stadsplanners en bewoners. Naast het ondersteunen van dit werk om de implementatie van onrechtvaardige of slecht doordachte ontwikkelingen een halt toe te roepen, kunnen kunstenaars organisatoren en buurtgroepen ook helpen hun plaats te markeren, hun stem te uiten en op productieve, creatieve manieren veranderingen aan te brengen.

Kunstenaars maken deel uit van de gemeenschap: Kunstenaars zijn in elke buurt, op elk blok. Kunstenaars zijn mensen die een plaats kennen, van een plaats houden en hun creativiteit zullen gebruiken om het potentieel en de kansen ervan te benutten. Een uitnodiging aan kunstenaars om hun creatieve vaardigheden te

gebruiken om hun eigen buurt te ondersteunen, kan helpen bij het ontwikkelen en implementeren van plannen die authentiek en levendig zijn en de gedeelde visie van de gemeenschap op haar eigen toekomst weerspiegelen.

